

FRA EDENS HAGE TIL STRIDENS EPLE - DEL 3

Av Bente Bjerknæs og Ragnar Kristensen

YTTERSØSAKEN

en saks- og pressehistorie

Siden vil revideres etterhvert

Skrevet i september 2001 etter omfattende graving i arkivene til Larvik kommune, Vestfold Fylkeskommune og Fylkesmannen i Vestfold. Inneholdt også dokumentkopier samt en dagbok over begivenheter, telefonsamtaler og korrespondanse som nå er sakset ut og etterhvert vil legges ut som egen side med lenke fra denne siden. Vi vil arbeide med å legge ut lenker fra pressekronologien til nettavisoppslagene. Personnavn er fjernet i teksten av hensyn til de impliserte. Innscannede originaldokumenter legges fortløpende ut som lenker fra teksten på denne siden. Klikk på de gule understrekede ordene og dokumentet kommer opp. Mye har skjedd siden dette ble skrevet og både Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune har tatt nye grep på sitt forhold til kulturminnevern. Både den ene og den andre har lært ting av denne saken. Vi mener denne historien fortsatt er aktuell da den mer enn de fleste andre saker har belyst problemstillinger kulturminnevernet strir mye med. Denne siden inneholder følgende kapitler:

Innledning

Kort gårdshistorie

Forhistorie

Riksantikvarens innsigelse

Innsigelsen fra Fylkesmannens miljøvernavdeling

En kryptisk saksbehandling

Vårt kjøp av Yttersø gård i 1993

Kommuneplanens arealdel 1995

Utvikling av tunet

Kommunens engasjement i industriutviklingen

Fylkeskommunens saksbehandling

Fredningssaken

Forholdet mellom kommune, utbyggere og fylkeskommune

Konklusjon

Pressekronologi

SAKSKRONOLOGI

DOKUMENTER

Innledning

Yttersøsaken har nærmest blitt en daglig foreteelse i Larvik og hyppig på regionalt og riksnivå. Saken gjenspeiler lokale problemstillinger, men konsekvensene er nasjonale. Yttersø gårds hovedhus er definert som et svært viktig kulturminne i rikssammenheng og sentrale myndigheters vilje og evne til å bruke lovverket for å beskytte lystgårdens omgivelser mot uhemmet industriutbygging vil gi signaler til alle kommuner og utbyggere om vernemyndighetenes tålegrense for kommunal egenrådighet i forhold til nasjonale interesser.

Saken vil også være et barometer for hva slags rettsikkerhet eiere av fredede hus kan forvente i bytte mot innskjerpingen av kulturminneloven. Statlige myndigheters kontrollfunksjon er styrket og vi tror eiere som ønsker å bringe kulturarven videre aksepterer det. Det blir imidlertid vanskelig å akseptere om staten fraskriver seg ansvaret for eiernes kår. Spesielt i forhold til lokale myndigheters manglende forståelse for de krav ivaretagelse av kulturarven setter til kompetanse, helhetstenkning og oppofrelse. Utbyggingspress er vanskeligere å takle nær entreprenørene som ikke sjelden har større ressurser enn det kommunale byråkratiet. I bytte for eiernes dedikasjon til oppgaven må myndighetene sørge for at bevaringsideen har rimelige levekår. Yttersøsakens dokumenter og kronologi gir et innsyn i lokal uvilje til bevaring. Slik er det ikke overalt – heldigvis, men det finnes ingen garanti mot slik utvikling. Vi håper saken tjener som et varsko om at noe er riv ruskende galt i forvaltningssystemet. Slik kan den bli en spore til forbedring.

Bente Bjerknes - Ragnar Kristensen - september 2001

Kort gårdshistorikk

Hovedhuset på Yttersø gård ble bygget av prost, stortingsmann, og medeier i grevskaps-eiendommene Johan Fredrik Sartz en gang i 1820-årene. Hovedhuset ble bygget i særpreget arkitektur som lystgård for eieren. Vi antar at den betydningsfulle militæringenjør Johan Jørgen Wetlesen kan ha tegnet hovedhuset. I 1847 kjøpte Treschow stedet av enkefru Else Sartz. Frem til 1950-årene var Treschows storfedrift lagt til Yttersø og hovedhuset ble bebodd av bestyrere for landbruksdriften. Sidebygningen fungerte som kombinert stall og arbeiderbolig. I 1970-årene ble driftsbygningene revet og dagens tunsituasjon oppsto. I 1993 ble gården kjøpt av Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen. Siden er det gjennomført en omfattende antikvarisk restaurering av det sterkt forfalne men usedvanlig autentiske hovedhuset. Det er bevilget betydelige offentlige midler både til selve restaureringen og til inn og utvendig fargehistorikk. Restaureringen er nå i ferd med å ferdigstilles.

Forhistorie

Siden 1969 har daværende eier Treschow Fritzøe A/S og Larvik kommune ved flere anledninger søkt den antikvariske bygningsnemnd om oppheving av fredningen for å rive bygningen. Utviklingen av arealene langs Lågen til industrifelt og planleggingen av Elveveien fra havnen i syd til E-18 i nord gjorde det lønnsomt å fjerne bygningen til fordel for vei og industri. I forbindelse med reguleringsarbeide i 1987 ble det klart at fredningen ikke ville bli opphevet og lokale myndigheter og eier så for seg at bygningen kunne bli en front for et større industrianlegg.

Riksantikvarens innsigelse

Riksantikvaren varslet innsigelse mot industrireguleringsforslaget og krevet et spesialområde for bevaring med adekvate bestemmelser rundt det fredede huset. Larvik hadde hastverk med å ferdigstille reguleringsarbeidet. Fra nyåret 1988 ville Larvik slås sammen med Brunlanes, Tjølling og Hedrum kommuner. Byarkitekten foretok en justering av planen som tilfredstilte kravet til spesialområdets arealomfang, men manglet adekvate bestemmelser. Plankartets byggegrenser kombinert med manglende krav til spesialområdet, medførte at industriarealenes byggebestemmelser gjaldt uavkortet inne på bevaringsområdet som derfor i realiteten var illusorisk. Riksantikvaren fikk ikke planvedtaket tilsendt for kontroll. Kommunens eget arkiv samt fylkesmannens arkiv viser at kommunens skjema for legalitetskontroll ble misvisende utfyllt. Det fremgår av skjemaet at Riksantikvaren kun hadde gitt faglig råd, ikke innsigelse. I kommunens mappe for planens originaldokumenter ligger brev fra grunneieren Treschow Fritzøe A/S til Riksantikvaren der hvor kommunens informasjon til innsigelsesmyndigheten skulle ligget. I brevet informerer Treschow om sin aksept av Riksantikvarens krav. Riksantikvaren har på sin side ingen dokumentasjon av kommunal oversendelse av justerte plandokumenter. Kommunen lot grunneierens advokat utføre den kommunale planmyndighetens saksbehandling i forhold til Riksantikvaren. Riksantikvarens, Fylkesmannens og kommunens eget arkiv bekrefter at de justerte plandokumentene ikke ble oversendt Riksantikvaren for kontroll.

I referatet fra bystyremøtet desember 1987 vises det bare til at det skal ha forekommet en telefonsamtale mellom byarkitekten og Riksantikvaren.

Innsigelsen fra Fylkesmannens miljøvernavdeling

Tilsvarende Riksantikvaren varslet Fylkesmannens miljøvernavdeling innsigelse mot planforslaget bl.a. med mindre friarealet langs elvebredden fikk en bredde på ca 25 meter. Et justert plankart ble oversendt miljøvernavdelingen etter møte med kommune og grunneier. Forslaget tilfredstilte kravene og brev omfrfall av innsigelse ble sendt Larvik kommune. I ettertid ser man at det faktisk vedtatte plankart ikke ble justert slik. Grøntbeltet langs Lågen inkl. isolasjonsbeltet varierer i bredde fra 14 til 20 meter. At Fylkesmannens miljøvernavdeling ved behandlingen av kommuneplanens arealdel i 1995 bemerket at friområdet langs elvebredden syntes å bli for smalt, kan skyldes uvitenhet om de faktiske forhold. Arealdeles kart gjenspeiler reguleringsplanen som ble stadfestet i 1987 og antagelig ikke forevist miljøvernavdelingen da legalitets-kontrollskjemaet også for Fylkesmannens del er krysset av for faglig råd, ikke innsigelse.

Det er bemerkelsesverdig at Larvik kommune i forhold til Fylkesmannen har hatt en klar forståelse av nødvendigheten av forevisning av det justerte planmaterialet og skriftlig frafall av innsigelsen. I forholdet til Riksantikvaren i samme sak følte kommunen åpenbart ikke behov for den samme avklaring og sikring av prosessen. Det refereres kun til en samtale over telefon mellom Riksantikvaren og byarkitekten i forkant av bystyremøtet. Kommunen overlot til grunneier Treschow Fritzøe å sende to kryptiske brev som uttrykk for saksbehandling. Det er åpenbart at planens faktiske innhold ikke kan forstås uten å se og lese plankartet sammen med bestemmelsene.

En kryptisk saksbehandling

Det kan spekuleres i meningen med Treschows kryptiske brev til kommunen med kopi til Riksantikvaren. Umiddelbart virker brevet overflødig og merkelig, tildels meningsløst. Men brevet fremsetter at Riksantikvarens innsigelse etter grunneierens aksept ikke lenger skal være å forstå som innsigelse i Plan og bygningslovens forstand. Riksantikvaren svarte naturligvis ikke på dette irregulære brevet som ga kommunen anledning til å oppfatte innsigelsen som bortfalt og istedet omskape den til et "faglig råd". Kommunen arkiverte Treschows brev istedenfor egen saksbehandling og fylte deretter ut skjema for legalitetskontroll med angivelsen "faglig råd" vedr. Riksantikvarens faktiske innsigelse. M.a.o. Treschow Fritzøe rettet diskret en underfundig setning til de rette adressater. Et veldreid brevkonsept som medførte nøyaktig hva man kunne ønske om formålet skulle ha vært å ta innholdet ut av bevaringsreguleringen - intet svar fra Riksantikvaren og i beste fall forvirring i kommunen - vi skal ikke spekulere utover det. Treschows brev ble etterfulgt av en kjede av handlinger som endte i en reguleringsplan innsigelsesmyndighetene ikke ville akseptert om de hadde kjent dens faktiske innhold. Om kommunens saksbehandlere forsto eller ikke kan man vanskelig vite i dag. Kommunen kan ihvertfall godskrives manglende erfaring da myndigheten til egengodkjenning av reguleringsplaner kun hadde eksistert i kort tid.

Vårt kjøp av Yttersø gård i 1993

Vi kjøpte stedet i 1993 etter utlysning internt i Treschow Fritzøe, annonse i Aftenposten og Østlandsposten. Før kjøpet informerte vi Treschow Fritzøe om vårt syn på forholdet mellom fredningen og reguleringsplanen. Planens ytterste konsekvenser så vi imidlertid ikke før diskusjonen om områdefredning begynte i 1999. Vi regnet med at en kommune som tillot fradeling til boligbruk innenfor industrireguleringsplanens rammer, ville være en rimelig og fornuftig diskusjonspartner i forhold til fremtidig utvikling av gårdstunet på den fredede bygningens premisser. Det viste seg etterhvert at det ikke var slik

Kommuneplanens arealdel 1995

I forslaget til arealdel i 1995 signaliserte kommunen at den ville legge byens brannstasjon til arealet som grenser til gårdens tun i nord, inntil da med formål industri. Det ble vedtatt slikt arealplansformål nord for tunet. Vi ønsket en slik utvikling velkommen da det ville binde opp arealene til en byggherre. Vi mente en brannstasjon kunne bli arkitektonisk vellykket. Vi uttalte oss imidlertid negativt til planforslagets økede utnyttning av arealene rundt Yttersø og avskaffelse av friarealer til fordel for industri og broer etc. Vi ba fylkeskommunen se på forholdene rundt Yttersø. En god innstilling ble skrevet, men trukket før behandling i regionalutvalget på grunnlag av en telefon fra Larvik kommune. Kommunen opplyste at gården var beskyttet av et spesialområde for bevaring. Ytterligere sikring skulle da være unødvendig.

Utvikling av tunet

Sidebygningen på Yttersø har høy alder, men ble mye ødelagt av innredning til leiligheter i 1950-årene. Likevel kan den restaureres til en tidligere periode. Av hensyn til sidebygningens gamle interiører ønsket vi å gi den en publikumsvennlig funksjon som utstillingslokaler og forretning for antikviteter. Vi ønsket å basere utviklingen av tunet på variert bruk og små leiligheter basert på kortere leieforhold og turisme. En antikvarisk forsvarlig utforming av rekonstruksjonen betinger høyere leieinntekter enn det som ville være nødvendig for å reise industribygg. Vi forestilte oss å gjenreise deler av tunbebyggelsen etter god historisk dokumentasjon. Leilighetene fant vi naturlig å innpasse i stabbur og uthus mot elven. Vi henvendte oss til kommunen for å høre hvordan den stilte seg og fikk til svar at tunet måtte inneholde industri i henhold til planen. Et slikt prosjekt krevet omregulering av et større areal og måtte diskuteres med Riksantikvaren og Fylkeskommunen. Fylkeskommunen, nærings sjefen i kommunen og turistkontoret var svært positive til våre planer, men vi ga foreløpig opp overfor kommunens negative innstilling. Forslaget til gjenoppbygging er illustrert på en fargelagt perspektivskisse. Det ble i løpet av saken fremstilt som om vi søkte om å få bygge og som om kommunen avslø av antikvariske årsaker. Dette er feil.

Kommunens engasjement i industriutviklingen

I 1999 bestemte kommunen seg for å legge brannstasjonen enda lenger nordover. Yttersø gård mistet dermed brannstasjonen som en samlende nabo i nord. Isteden ville det bli bygget industribygg mellom Yttersø og brannstasjonen. Det ville være trist da områdene lenger nord er omfattende friområder langs elven. Det ville vært naturlig å knytte området rundt fredede Yttersø gård til disse friarealene. Kommuneplanens arealdel var nå oppe til ny behandling og vi laget et innspill i form av et informativt hefte om områdets historie, kvaliteter og muligheter. Heftet ble sendt til kommunen og Treschow Fritzøe som ikke svarte oss, men istedet sendte et brev til Larvik kommune med forespørsel om hva kommunen ville gjøre med dette. Det resulterte i at kommunen beroliget Treschow Fritzøe med ordene: ”En kan ikke se at Larvik kommune kan gå inn for løsninger som er vesentlig forskjellig fra gjeldende reguleringsplan og dessuten vil være til ugunst for grunneier (Treschow Fritzøe A/S)...En anser at de forhold som knytter seg til bevaring av kulturlandskap og bebyggelse er blitt tilfredsstillende vurdert og behandlet da reguleringsplanen ble vedtatt i 1987...” Kommunens meget lange svar på Treschows korte spørsmål tyder på omfangsrike telefonsamtaler i saken.

Larvik kommune planla brannstasjonen delvis på Treschows eiendom uten å være klar over det. Først etter kontraktsinngåelse med entreprenør ble forholdet kjent og kommunen måtte i all hast kjøpe arealet av grunneieren Treschow Fritzøe A/S. Tomtekjøpsavtalen bandt kommunen opp til utviklingen av industriområdet og inneholdt paragrafen: ”Arealet syd for brannstasjonstomta omreguleres ikke”. Treschow Fritzøe lekket vår gamle kjøpekontrakt til rådmannen som gjorde et nummer ut av at vi gjennom den skulle være bundet til aksept for industrireguleringen. Tomtekjøpsavtalen fikk flertall i påfølgende kommunestyremøte til tross for hard politisk debatt. Politikerne ble forestilt at det kun var lov til å bygge små pene hus i nærheten av tunet. Fylkeskonservator advarte i media mot utbyggingen og vi utarbeidet utkast til bestemmelser, kart og begrunnelse for en reguleringsendring i deler av planområdet. Vårt

forslag innebar utvidelse av friområdene på bekostning av industriarealer samt beskyttelse for viktige industri og fløtningsminner i området. Vi mente det ikke burde være noe problem å omregulere da kommunen allerede villig hadde foretatt reguleringsendringer i forbindelse med oppføring av brannstasjonen.

Fylkeskommunens saksbehandling

Frem til høsten 1999 hadde Vestfold fylkeskommune stort sett en kompetent saksbehandling av kulturminnevernet. Fylkeskommunen hadde kommet med flere henstillinger om bedre vern rundt Yttersø. Våren 1999 ba vi fylkeskommunen se på saken. Virkemidler, deriblandt områdefredning, ble diskutert. Notater i fylkeskommunens arkiv tyder på at områdefredning var nær forestående sommeren 1999. Vi har forstått det slik at inn gripen fra fylkesdirektøren medførte at fylkeskommunen gjorde saken til en "ikkesak". Høsten 1999 snudde Fylkeskommunen tvert om og ønsket først og fremst samarbeide med Larvik kommune. Utover høsten ble fylkeskonservatorstillingen avskaffet og en ingeniørutdannet medarbeider fikk eneansvar for nyere tids kulturminner. Fylkeskommunen ønsket ikke å røre en fredningssak og mente det var Riksantikvarens ansvar. Etter kraftige reaksjoner fra Riksantikvaren så fylkeskommunen seg nødt til å ta saken opp og Fylkesdirektøren hevdet at det var opp til politikerne om han fikk lov til å sette i gang en fredningssak. Den større grunneier Treschow Fritzøe foreslo sammen med kommunen en reguleringsendring som ikke berørte industriutbyggingen, men tilgodeså oss med strengere byggeforbud i frisiktsonen og tillot noe bygging på vårt tun. Vi avslo å vende ryggen til en adekvat beskyttelse av området og Fylkeskommunen utarbeidet deretter et fredningsforslag som gikk ut på å frede vår eiendom samt arealet syd for hovedhuset som lå utenfor byggegrensen. Det fikk naturligvis utbyggernes tilslutning da det ikke berørte industriutbyggingen. I møter mellom Treschow, Fylkeskommunen og kommunen ble det bestemt at vi burde kjøpe arealet syd for hovedhuset. I møte med de samme og oss en måned senere ble vi forelagt forslag om å flytte rundkjøringen for trailere ut av vårt tun. Vedtaket om fradeling da vi kjøpte Yttersø viser at man allerede i 1993 var enige om en slik endring av planen. Vår mangel på samarbeidsvillighet (vi påpekte at saken dreide seg om volumer og nybygg kontra ikke nybygg) førte til at kommunen dagen etter fikk vår kjøpekontrakt av Treschow Fritzøe og oversendte den til Fylkeskommunen. Siden har fokuseringen på oss som personer vært et vesentlig underlag for utbyggernes, kommunens og endel politikeres argumentasjon. Fylkeskommunens saksbehandler fulgte opp ved å undersøke sakens innhold, noe som resulterte i et brev fra leder for Skogbruksmuseet til Fylkeskommunen. Brevet ble ikke arkivert før etter et år og saksbehandleren ba avsender trekke det tilbake slik at det kunne fjernes fra arkivet. Vi antar at denne dokumenterte hendelsen kun er toppen av et isfjell. Fylkeskommunens saksbehandling var etter vår mening på tvers av saksbehandlingsreglene for fredningssaker og hinsides god forvaltningsskikk. Saken ble aldri igangsatt og Riksantikvaren grep inn på eget initiativ.

Fredningssaken

Riksantikvaren grep inn og varslet fredning av et areal på ca 22 mål i mai 2000. Arealet er mindre enn det areal Fylkeskommunen i et notat sommeren 1999 mente burde sikres mot industriutbygging. Fylkeskommunen inkluderte da nordområdene helt opp til brannstasjonstomten. Fredningsvarselet medførte et hastemøte i Larvik kommune hvor kommunens reaksjoner ble planlagt. Kommunens plansjef etterlyste i juni 2000 følgende informasjon til

videre saksbehandling: notat om reguleringsaken i 1987, kopi av vår "søknad" om å bygge på tunet og kommunens reaksjon samt kopi av saksbehandlingen knyttet til fradelingen i 1993. Rådmannskontorets spesialrådgiver skulle behandle saken videre. Saksbehandler, tidligere byarkitekt laget et notat over saksbehandlingen i 1987 som konkluderer med at Riksantikvaren, i motsetning til fylkesmannen, ikke fikk planvedtaket oversendt fra kommunen. Fra sommeren 2000 har kommunen kjent sakens realiteter fullt ut. I juni sendte kommunen en kommentar til Riksantikvarens fredningsvarsel og ba om at prosessen ble stanset. Innholdet går dels på eierne av Yttersø gård og deres slette oppførsel, dels på at Riksantikvarens beslutningsgrunnlag er feil. Tomtekjøpere og grunneier Treschow Fritzøe truet med erstatningskrav og fokuserte på eierne av Yttersø gård. Treschow var nå villig til å diskutere restriksjoner på området mellom tunet og elven. Ultimo desember skriver rådmannskontorets spesialrådgiver til Kristine Ramm, NRK: "Ingen har fått tilsendt plandokumentet.." Pussig nok ligger plandokumentet hos Fylkesmannen sammen med skjema for legalitets-kontroll som forteller at kommunen mente det kun var gitt faglige råd i saken. Tilsvarende hevder spesialrådgiveren at adresselisten for rettighetshavere og grunneiere ikke finnes. På baksiden av selve brevet er adresselisten skrevet for hånd og her figurerer ikke Riksantikvaren. Begge disse dokumentene er nå nylig dukket opp i kommunens arkivmapper og var kjent for kommunen allerede sommeren 2000.

I desember 2000 kom Riksantikvarens fredningsforslag. Kommunens behandling av fredningssaken har vært preget av manglende forståelse av egen rolle. Kommunen forsto åpenbart ikke at den var høringsinstans og saken ble fremlagt for kommunestyret etter høringsfristens utløp. Vedtaket var et krav om at Riksantikvaren skulle trekke saken, ikke en høringskommentar. Av saken og uttalelser gitt i møtet fremgår det at man ikke var klar over høringsfunksjonen. Treschow Fritzøe og tomtekjøperne leverte til dels kommentarene svært sent etter fristens utløp. Kommunens anførsler ble besvart konkret av Riksantikvaren, noe som resulterte i et nytt brev fra kommunen med "bevisførsel" for at Riksantikvaren arbeidet på feilaktig grunnlag. Riksantikvaren oversendte raskt høringsuttalelsene til kommunen. Forslag til fredningsvedtak ble først lagt frem til uttalelse for kommunestyret i mai 2001 etter korrespondanse med departementet. Riksantikvaren vedtok områdefredningen i juni 2001 og Larvik kommune varslet umiddelbart at man ville klage, klagerett eller ikke. Et ekstraordinært innkalt formannsskapsmøte vedtok å gi rådmannen fullmakt til å klage samt å klage på en eventuell avvisning av klagen. Flertallskonstellasjonen i formannskapet uttrykte at man innså at reguleringsaken ikke var riktig behandlet i 1987, men reguleringsmyndighetens anseelse måtte ikke settes på spill. I klagen på fredningsvedtaket ble eierne av Yttersø gård igjen gjenstand for argumentasjonen mot fredning. Argumentasjonen kan kokes ned til synspunkter som tidligere var blitt fremmet av klagerne.

Forholdet mellom kommune, utbygger og fylkeskommune

Larvik kommune har i løpet av saken ikke sett noe uproblematisk i å inngå partnerskap med den større grunneier og utbyggerne. Våre private forhold rundt kjøpet i 1993 og fremstøtet for å utvikle tunet, ble vesentlige momenter i argumentasjonen mot fredning.

I 1987 eksisterte det enighet mellom kommunen og Treschow Fritzøe om hovedhusets rolle i et fremtidig industriområde. Man mente at bygningen skulle være front for industrien. Derfor kan Rådmannen skrive i saksfremlegg at arealene som omgir bebyggelsen på Yttersø gård er

meget verdifulle for det industriformål de er regulert til. Det slås fast at det kun er vi som ønsker å bebygge tunet. Vi forstår det etterhvert slik at tunet skal oppfattes som et tun for omkringliggende industribygg. Funksjonen synes å være å gi industrien en slags ”kulturell” forankring.

Vårt forslag til arealplanendring i 1999 utløste en reaksjon fra Treschow Fritzøe som kommunen beroliget ved å skrive tilbake at man ikke ville gjøre noe til ugunst for Treschow Fritzøe. Dette ble fulgt opp i tomtekjøpsavtale vedr. brannstasjonstomt hvor de folkevalgte forplikter kommunen til ikke å endre reguleringen syd for brannstasjonstomten. Vår påpeking av dette medførte en iherdig tåkelegging rundt vedtaket i kommunestyremøtet. Her dukket kjøpekontrakten vår med Treschow Fritzøe opp første gang som bevis på at vi var bundet til industriutbygging. Rådmannen engasjerte seg sterkt i Østlandsposten sensommeren 1999 og viste til at Yttersø gård var forpliktet til å følge industriutbyggingen. Informasjonen må ha kommet fra Treschow da kontrakten kun finnes hos oss og i Treschows arkiver. Kjøpekontrakten setter enkelt opp en brøk som angir andel i kostnadene ved utvikling av industriområdet. Den forteller også at selgeren gjorde oss kjent med reguleringsplanen.

I desember var det møte mellom Treschow og kommunen. Det var enighet om at reguleringen av jordet syd for hovedhuset kunne endres og de mente vi burde kjøpe arealet. Det bemerkes i brev med referat sendt til fylkesdirektøren at en områdefredning vil ha mange ulemper for eierne av Yttersø gård. I januar innkalles vi til møte av kommunen – med en dags varsel. Fylkeskommunens to utsendte, kommunen ved plansjefen og en saksbehandler og Treschows eiendomsdirektør foreslår å trekke rundkjøringen ut av vår tomt slik at tuntrærne ikke berøres. De mener at god fasadebehandling vil gjøre området pent. Det antydes at vi kan få kjøpt jordet syd for hovedhuset. Vi påpeker at det dreier seg om volumer og synliggjøring av lystgården, ikke pene eller stygge fasader. De gir opp å kjøpslå. Treschows eiendomsdirektør spør hva fylkeskommunen vil gjøre. Fylkeskommunen forslår da å frede vår tomt og jordet. Vi ler og påpeker at det er faglig vås. I ettertid ser vi at hensikten kan ha vært å presse oss til å godta omregulering av tomten og jordet. Plansjefen og eiendomsdirektøren mente jo en fredning vil være til ulempe for oss. De trodde jo også at fredning ville umuliggjøre utvikling av tunet. Hele forsamlingen var potte sure da vi gikk. Dagen etter sender kommunens saksbehandler vår kjøpekontrakt fra 1993 over til fylkeskommunen sammen med en følgeseddel hvor han henviser til Treschows eiendomsdirektørog avtale med fylkeskommunen.

Fra da av begynner hardkjøret på våre personer for alvor. I hovedutvalgsmøte i Fylkeskommunen insinuerer Høyres representanter at vi har andre motiver enn vern. Vi skulle ha bundet oss til reguleringsplanen gjennom en kjøpekontrakt. Fylkeskommunen lar være å legge frem Riksantikvarens vesentlige brev om saken og det skapes stor usikkerhet om vårt engasjement og sakens innhold. Fylkesdirektøren og hans saksbehandlers veiledning var villedende og bidro til å bringe usikre politikere over på Larvik kommunes side.

Fylkeskommunens rolle understrekes ytterligere av brev fra Norsk skogbruksmuseum til Fylkeskommunen hvor det påpekes at saksbehandler hadde foregitt at det ikke fantes noen konfliktsak rundt Yttersø gård. Brevet ble senere forsøkt unndratt av saksbehandler.

I begynnelsen av oktober 2000 laget Treschow Fritzøe og Larvik kommune et brevark hvor begges logoer sto side ved side øverst på arket. Felles underskrift av Rådmann og konsernsjef. Partene ønsket et møte med Riksantikvaren vedr. fredningssaken. I følge professor Bernt ved

universitetet i Bergen var det ingen ulovlighet men uortodoks. Oppfatningen av fellesskap har neppe kommet klarere til uttrykk.

Oppslagene i Aftenposten medførte at kommunens spesialrådgiver rykket ut og skrev et innlegg hvor angrepene på våre motiver ble rendyrket. Hovedpoenget var at en fredning ville forøke verdien av vår eiendom ti ganger, mens naboens ville synke tilsvarende i verdi. Våre angrep på kommunens bevaringspolitikk ble fremstilt i lys av en slik egen nytte. Denne taktikken ble gjennomført temmelig konsekvent i brev til Fylkesdirektøren og fylkespolitikkerne, i kommunale saksfremlegg, hvor den mest groteske varianten er å lese i saksfremlegget til Plan og økonomikomiteen i januar 2001. Tilsvarende fikk Riksantikvarens saksbehandler gjennomgå i saksfremlegg samt i brev til Statens kulturminneråd. Avisredaksjonene i Aftenposten og Østlandsposten har mange eksempler på Rådmannskontorets iherdighet.

I forbindelse med klage på fredningsvedtaket sensommeren 2001 sendte Treschows advokat en faks til spesialrådgiver i kommunen: "Vedr. klagesak Yttersø Viser til telefonsamtale i dag. Vedlagt følger utkast til klage til gjennomsyn. Eventuelle kommentarer mottas med takk." Spesialrådgiveren har streket under og kommentert forslaget.

Konklusjon

Det er ikke vanskelig å finne anvendelse av kommunens karakteristikk av Riksantikvarens saksbehandling på kommunen selv. Desto verre er det at saksbehandlere i kommune og fylkeskommune mye av tiden har vært klar over sakens faktiske forhold. Arkivmateriale viser en besluttsom vilje til å nå et mål med hvilke som helst midler. Klimaet innad i Larvik kommune har alltid vært spesielt og det har blitt betraktet som adskilt fra byens sivile liv. Østlandsposten gjorde nylig en spørreunde vedr. bruk av utesteder i Larvik og Stavern. Svært mange pekte på at man ikke gikk ut i Larvik fordi sentrum var blitt så stygt. Ingen ville ha sitt navn i avisen fordi man fryktet reaksjoner fra det kommunale byråkrati. Tilsvarende ble profesjonelle brukere av Plan og byggesak spurt om sikringstiltakene rundt servicekontoret. Ingen ville frem med navn fordi man var redd for represalier. Tilsvarende er den store grunneieren Treschow Fritzøe involvert på alle kanter og respekten og frykten ser ut til å sitte i folk fra gammelt av. Det er vanskelig å forstå Yttersøsaken uten å ta med bildet av den lille byen i skyggen av en av Norges største grunneiere.

Pressekronologi

En del notiser, leserbrev og mer generelle kommentarer hvor Yttersø inngår er ikke tatt med. Saken har også versert i sendingene til NRK Vestfold og NRK-TV Østlandssendingen. NRK kulturavdelingen/brennpunktredaksjonen, Kristine Ramm gjorde i løpet av 1999 og 2000 en rekke opptak beregnet på program om kulturminnevern hvor Yttersøsaken var ment å være hovedinnslag. Arbeidet ble startet opp igjen med omfattende filming av kulturminnedagarrangementet på Yttersø gård 16.09.01. 2001. Utover høsten ble filmingen avsluttet og det ferdige programmet ble sendt som nummer to i den nystartede Faktorserien på

nyåret 2002, umiddelbart etter at Miljøvernminister Børge Brende hadde avvist klagen og stadfestet Riksantikvarens fredningsvedtak.

ØP 01.10.77 Rådmannen går inn for at hovedbygningen på Yttersø rives

Etter konferanse med veimyndighetene. Etter at det ble klart at hovedhuset ved Yttersø gård er fredet vedtokj Larvik formannskap å henstille til veisjefen om å endre Elveveiens trasè slik at veien kunne skjære utenom den fredede bygningen.. 19.september har det vært avholdt møte mellom veisjefen ved ingeniør Hellem, Treschow Fritzøe ved h.r.adv. Rynning og byarkitekten. ”..den nye veitrasè vil være veiteknisk dårligere og dyrere å bygge. Det nye alternativ vil medføre at grunnen blir mindre bebyggbar og grunneieren vil derfor kreve større erstatning...” Etter dette vil rådmannen foreslåat kommunen søker den antikvariske byggenemnd om tillatelse til å rive hovedbygningen.

ØP 21.?.?? Må hovedbygningen på Yttersø gård flyttes?

Det er mye som tyder på at hovedbygningen på Yttersø gård rett og slett må flyttes 30 – 40 meter i vestlig retning. Riksantikvaren har slått fast at bygningen er frdet. De antikvariske myndigheter har også lovhjemmel til å nekte at en slik bestemmelse blir opphevet. Larvik formannskap på sin side går ionn for at den nye traseen på vestsiden av Lågen skal gå tvers gjennom det området hvor bygningen nå ligger.

ØP 31.03.95 Ikke bygg rundt oss.

Frykter arkitektonisk forsøpling ved Yttersø. Arealdelen av kommuneplanen legger opp til ytterligere bebyggelse og urtvikling rundt Yttersø. Brannstasjon er OK men frykter utvidelse av industriutnyttelsen. Vil vurdere innsigelse sier Wassend VFK.

ØP 08.04.95 kommentar

av RK/BB: Arealplanen og Yttersøområdetets fremtid. advarer mot negativ utvikling og industriell overutnyttelse og utvidelse på bekostning av friarealer og fredet hus omgivelser.

ØP 19.04.99 Ønsker vernesone rundt Yttersø.

Etter restaurering av gården frykter eierne industriutbygging. Får solid støtte fra generalsekretæren i Fortidsminneforeningen. Vi har bevilget mye penger til dette prosjektet og det er derfor veldig positivt at dette forholdet med reguleringentas opp av eierne, sier Ingrid Djupedal ved Vestfold fylkeskommunes kulturminnekontor.

ØP 20.08.99 Leserbrev.

BB Rasering av kulturminner på Yttersø.

ØP 20.08.99 Leserbrev.

RK Lensedopper museumsgjenstand eller lokal historie.

ØP 29.05.99 Kommentar.

RK/BB: Kulturminne mellom ild og vann. Hestehandelen mellom TF og LK for å få brannstasjonstomt ofrer omgivelsene til et nasjonalt minnesmerke.

ØP 21.06.99 Kommentar.

James R. Archer: Kulturminner til minne. Larvik ofrer sine kulturbygg for ny utvikling.

ØP 15.06.99 Brannstasjonstabben ble dyr.

Avtale inngått med tomteeier Treschow Fritzøe om å betale 2,1 millioner kroner. I mars i år etter at kontrakt var inngått om bygging, ble det klart at Larvik kommune bare eide halve brannstasjonstomta på Yttersø. I kontrakten med veidekke forutsatte man også en avkjøring til elveveien som var i strid med reguleringsplanen. Avtalen med Treschow fritzøe innebærer at

kommunen kommer i besittelse av den grunn man trenger i tillegg for å kunne bygge brannstasjon. Videre går avtalen ut på at TF påtar seg å bygge avløpsanlegg som også dekker behovet for brannstasjonstomta og saneringsselskapets tomt mot et tilskudd på 850 000 kroner for begge eiendommene. Endelig innebærer avtalen at TF refunderer kommunen 200 000 kroner som sin andel av kostnadene inklusive verdien av gunnen som er forbundet ned opparbeidelse av avkjøringen fra Elveveien som også blir felles adkomst for brannstasjonstomta, saneringsselskapets eiendom og Tfs industriområde nord for Yttersø gård.

ØP 17.06.99 Harde ord om brannstasjonstabben.

En slik feil vil aldri skje omigjen i Larvik kommune mente Svein Hole. Selv om svein Hole var rimelig sikker på at det ikke i framtida vil gjøres tabber i kommunen med omtrent samme dimensjon som Yttersø-saken, så var ikke KRFs Bergene Holm enig. – Det vil skje igjen , spesielt med den styringsmodellen vi har sa han.

ØP 22.06.99 Ikke vedta brannstasjonsavtalen.

Kjøpekontrakten som skal opp i kommunestyret innebærer at kommunen binder seg til full industriutbygging rundt Yttersø og frasier seg å omregulere syd for brannstasjonen. Eierne av Yttersø gård advarer kommunestyret. Politikerne bør ikke vedta denne avtalen i kveld. I andre fall kan man regne med at riksantikvaren kan komme inn i bildet og nedlegge midlertidig områdefredning, noe som vil stanse all industriutvikling – og dermed også sende realiseringen av den nye brannstasjonen ut i det blå, advarer Ragnar Kristensen.

ØP 24.06.99 Kommunen kjøper tomta til brannstasjon.

Plansjef Torstein Kiil hardt ut mot fylkeskonservator. Reagerer sterkt på at fylkeskonservator nå ”truer” med å blande inn Riksantikvaren – slik at det blir nedlagt midlertidig områdefredning av arealene syd for brannstasjonstomta – noe som vil stanse all industriutvikling. Det er utrolig at Fylkeskommunen lar seg bruke i denne saken.

ØP 29.06.99 Arbeid startet – og stanset.

Veidekke stoppet tilriggingen etter klage fra Yttersø gårds eiere. Etter kommunestyrets vedtak om å kjøpe seg ut av "tomtetabben" på Yttersø, satte entreprenøren veidekke i gang med forberedelser for brannstasjonen. men nå er anlegget stoppet etter klage fra naboene. i tilknytning til gården ligger det et veiminne; en gammelgårdsvei fra 1847. "det angjeldende gravearbeidet raserer dette veiminnet. Advokatfirmaet påpeker en saksbehandlingsfeil ved at reglene for nabovarsel(i dette tilfelle til Yttersø gård) ikke er fulgt.

ØP 07.07.99 Kommentar

BB/RK: Egne feil - andres ansvar. kommentar om administrasjonens manipulering av politikerne i kommunestyret. På bakgrunn av Yttersø-saken.

ØP 09.07.99 Leserbrev

RK/BB: Yttersø- fremdeles i tåke. Svar til Rådmannens kommentar om Yttersøsaken.

ØP 14.07.99 Nye Yttersø-runder.

Det er nå duket for nye runder vedr. reguleringsplanen for området rundt Yttersø gård etter at Riksantikvaren nå ber Fylkeskommunen behandle spørsmålet om Yttersø gård og forholdet til gjeldende reguleringsplan. Riksantikvaren påpeker at det er fylkeskommunen som har ansvaret for forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg, mens Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak som fylkeskommunen fatter.

ØP 21.08.99 Jotron velger Elveveien. Det at vi kan bli nabo med den gamle Yttersø gård som er satt i stand så fint i stand, tror jeg ikke vil ødelegge miljøet. Jotron er en bedrift som kan ta seg godt ut i et slikt område. Jotron Electronics har i dag rundt 70 ansatte. Vi begynner å bli trangbodde her ute selv om vi fikk en god løsning på parkeringsproblemerkene, sier adm. dir. Steinar Sæther.

ØP 07.09.99 Leverer verneprisen tilbake til kommunen.

En pris uten mening. Eierne kommunalt byråkrati hindrer gjenoppbygging av Yttersø gård. Bente bjerknæs og Ragnar kristensen på Yttersø gård leverer verneprisen tilbake. den er jo meningsløs og uten innhold sier de to etter årelang kamp mot kommunalt byråkrati. Nå setter de sin lit til at Riksantikvaren griper inn og lar ekteparet omskape Yttersø til det det engang var.

ØP 08.07.99 Kommentar

av Rådmann Einar Gaustad. Vi har fremmet uklarheter omreguleringsplanen. Vi bygger på feiltolkninger og misforståelser. kommunen må være forutsigbar og vi bandt oss til å følge reguleringsplanen gjennom kjøpekontrakten med TF. Tf har nedlagt store ressurser i området. Forholdet mellom TF og LK har vært ryddig og gjensidig godt. Kjøpekontrakten forplikter oss til å betale andeli utviklingen av industriområdet.

SB 07.09.99 Returnerer verneprisen.

ØP 03.11.99 Støtte fra Riksantikvaren.

Vil støtte Fylkeskommunen ved områdefredning rundt Yttersø gård. Riksantikvaren er klar i sin mening og vil nå støtte fylkeskommunen ved igangsetting av fredning rundt Yttersø gård. Larvik kommune har på sin side sagt klart nei til endring av reguleringsplanen for området, men mye tyder nå på at kommunen har tapt. Blir det full industri rundt Yttersø gård har eiendommen ikke noen mulighet til å overleve som kulturminne sier Bente bjerknæs og Ragnar Kristensen som gjennom de siste seks årene har jobbet intenst med Yttersø gård. Det innbragte dem forøvrig Larvik kommunes bevaringspris så sent som i år. Reguleringsplanen har imidlertid vist seg å være svært uklar på flere punkter skriver Riksantikvaren videre.- Den ivaretar ikke hensynet til kulturminnene i tilstrekkelig grad. Den er også planfaglig uklart med store innbyrdes motsetninger. Riksantikvaren er også svært kritisk til at en så konfliktfylt plan ønskes iverksatt tolv år etter at den ble vedtatt. – Konfliktene er ommulig enda større idag og de er heller ikke søkt løst underveis. I tillegg er sammenhengen og forutsetningen for planen endret, slik at planen ikke lenger kan sies å være adekvat. Riksantikvaren forutsetter også i sitt brev at Fylkeskommunen tar det ansvaret som kulturminnevernets oppbygging baserer seg på alvorlig.

A 06.01.00 Kommunene svikter kulturminnevernet.

Kritisk mangel på kunnskap. Kompetanse om kulturminnevern er så godt som fraværende i kommunene. Det er en av grunnene til at det årlig forsvinner flere hundre kulturminner i Norge. Spesielt kunnskapen om kulturminnevern er helt fraværende sier riksantikvar Nils Marstein. Både politikere og administrasjon utgjør et problem for kulturminnevernet med liten eller ingen kompetanse på området. Det er ikke sikkert det er et samsvar mellom folkeviljen og de folkevalgte vilje. det bør det bli, mener Marstein, som har en klar oppfatning av at det er et større engasjement om kulturminnevernsaker i befolkning enn det som gjenspeiler seg i lokalpolitikken.

A 06.01.00 Legger industribygg ved fredet perle.

Politisk og byråkratisk vingling og sommel er i ferd med å tvinge Bente Bjerknes og Ragnar Kristensen fra sitt livsprosjekt: gjenoppbyggingen av fredede Yttersø gård. den gamle lystgården som en gang lå landleg til, er i ferd med å bli en del av et buldrende industriområde. Bare få meter unna gårdsplassen planlegges en snuplass for lastebiler og ruvende kontorbygninger. Samtidig som det er 500dekar ledig industriareal innenfor kommunegrensen i Larvik planlegger kommunen industriutbyggingen kloss inntil flere fredede bygninger.

A 12.01.00 Gir opp - vil selge.

Nå orker de ikke mer krangling med larvik kommune og Vestfold fylkeskommune. Det som har fått begeret tilå renne over for ildsjelene er et forslag fra Vestfold fylkeskommune om å frede tunet og området syd for huset som allerede er belagt med et byggeforbud. Det vil åpne for at det kan bygges ny industri på tre sider. – Dette er faglig vås, og det finner vi oss ikke i. Et sted må vi sette en grense.tordner Ragnar Kristensen.

Dette er en sak jeg mener stortinget bør ta tak i sier generalsekretæren i Fortidsminnefoeringen, Kristen Grieg Bjerke.

ØP 15.01.00 Sier farvel til livsverket på Yttersø?

Ekteparet Ragnar Kristensen og Bente bjerknæs er nå i ferd med å gi opp sitt både tidkrevende og kostbare restaureringsarbeide med Yttersø. Årsaken er det de oppfatter som fullstendig overkjøring av kulturvernet fra kommunen og fylkets side. Kommunen overkjører sine kulturminneforpliktelser fullstendig ved sin rigide utnyttelse av reguleringsplanen. Dette i suveren forakt for hva tidligere fylkeskonservator Kari Grete Svensøy har sagt, nemlig at det ikke bør legges industri nærmere det fredede pnrådet enn det gjøri dag. Men nå har jo fylkeskommunen kvittet seg med den bryssomme etaten som har stått vakt om bygningsvernet i Vestfold. Og fylkesdirektør Kausland har lagt seg flat for utbyggingskreftene i Larvik.

ØP 21.01.00 Samtlige Yttersøtomter snart solgt.

Siden det har vært så stor fokus på Yttersø-gård i det siste kan jeg bare si at hver enkelt utbygger i nærheten av gården er meget opptatt av å tilpasse seg bygningene etter denne, og sånn sett tror jeg det vil bli et meget trivelig område sier Dalen.

ØP 24.01.00 RK/BB kommentar:

Kulturrevolusjonen i Vestfold. Påpeker fylkeskommunens ansvarsfraskrivelse i forhold til delegert statlig ansvar. Politiseringen av fagavdelingene.

A 13.01.00 Halvard kausland tilbakeviser kritikk.

”Vi kan ikke administrativt gjøre noe mer. Vi kan foreslå en områdefredning, men det er ikke sikkert hverken eierne av tomtene eller politikerne vil akseptere det, mener fylkesdirektøren. Kulturminner må kunne leve hånd i hånd med ny industri.”

ØP 15.02.00 Leserbreve

RK/BB Bakvaskelser og annen oppvask. Svar på tryktespredningen fra TF, Vestfold Høyre og Larvik kommune.

ØP 16.02.00 Kommentar.

Målfrid Vogt, leder Vestfold Venstre: Kulturminnevernet i krise. På bakgrunn av behandlingen av Yttersøsaken, er leder for Vestfold Venstre Målfrid Vogt bekymret for kulturminnevernets kår. Det har vist seg at systemet er sårbart for politisk press overfor fylkesnivået, skriver hun i denne kommentaren.

ØP SB TB 18.02.00 Kommentar,

RK/BB: Regionalavdeling eller politisk kannestøperi. Om systemsvikten i Vestfold fylkeskommune.

A 21.02.00 Kommentar:

RK/BB: Kulturminnevern eller forvaltningsvern? Om kulturminneforvaltningen. Systemsvikt.

ØP 22.02.00 Kommentar

av Svein Hole, Rådmannskontoret. Vi kjente reguleringsplanen og er forpliktet til den. Våreieendom vil stige det fem til ti dobbelte og naboens eiendom synke tilsvarende i verdi. Restaureringsarbeidet er gjennomført med fullt kjennskap til hva som skal komme. Prisen er en kompensasjon for det. Vi oppnår noe vi har fraskrevet oss i kjøpekontrakten og påfører den tidligere eier betydelige tap. riksantikvaren aksepterte planen i 1987. Kommunen har hele tiden tatt til motmæle og påvist de faktiske forhold mot våre angrep. Våre fremstøt på vegne av kulturog fredningsinteressene er basert på et velutviklet næringsnett.

ØP 23.02.00 Leserbrev.

RK/BB svar til Svein Hole.

ØP 24.02.00 Leserbrev

Asbjørn Ekenes. Sjokkert over kommunal bakvask av eierne av Yttersø gård.

ØP 28.02.00 Krever ny Yttersøbehandling.

Fylket unnlot å informere. Politikerne hevder fylkesadministrasjonen har ”unnlatt å informere” om avgjørende brev fra Riksantikvaren som kaster kritisk lys over den planlagte utbyggingen rundt Yttersø gård. Dette brevet ble ikke omtalt, ei heller behandlet i hovedutvalgsmøte 9. februar. Slik jeg oppfatter spørsmålene fra et flertall av representantene var de opptatt av hvilke holdninger og synspunkter Riksantikvaren hadde i saken. Nå krever AP, V og SV at saken tas opp på nytt.

ØP 29.02.00 Flengende kritikk av fylket.

Anker Yttersø til Riksantikvaren. Fortidsminneforeningen med flengende kritikk av fylkesadministrasjonen. Fylkesadministrasjonen har skutt seg selv i foten. Det er fantastisk, nesten utrolig at fylkesadministrasjonen legger frem denne saken som er så kontroversiell uten det sentrale dokumentet fra Riksantikvaren. Han sier foreningene har sendt kopi til den politiske ledelsen i MD og han varsler innsigelse.

ØP 09.03.00 Leserbrev

Svein Hole. Hevder at vi har karakterisert kommunens arealplanlegging som overgrep. Svar til Venstres Målfrid Vogt. Umulig å bedømme saken objektivt uten å kjenne de faktiske opplysninger Hole sitter inne med.

ØP 14.03.00 Uvisst om ny Yttersøbehandling.

Både Tove Lisbeth Vasvik(AP), og Erna Ekenes Olsen(V) har bedt om ny behandling av Yttersø-saken i fylkeskommunens hovedutvalg. Kanskje ville hovedutvalgets innstilling blitt annerledes, dersom Riksantikvarens brev var blitt lagt frem. Riksantikvaren retter nemlig tildels meget sterk kritikk mot den foreliggende reguleringsplanen for Yttersø-området, og som altså danner basis for den til dels omfattende utbyggingen av næringsbygg som man nå står foran.

ØP 27.03.00 Vi vil følge Riksantikvaren.

Kan være duket for mer omfattende fredning av Yttersø-området. Vi vil gjøre det som er i tråd med Riksantikvarens syn, sier Tove Lisbeth Vasvik (AP) foran tirsdagens behandling av Yttersø gård i hovedutvalg for regional utvikling. I det siste møtet i hovedutvalget ble saken utsatt fordi et flertall bestående av AP, SV og V mente administrasjonen hadde holdt tilbake et brev fra Riksantikvaren. Slik jeg leser administrasjonens innstilling så vil de frede områder som enten tilhører Yttersø gård eller som det allerede er nedlagt byggeforbud på, sier Vasvik.

ØP 16.03.00 Yttersøgård opp til ny behandling.

Områdefredning behandles på nytt. Eierne av gården og Fortidsminneforeningen har dermed fått gjennomslag for sine klager. Vi kan ikke se annet enn at framstillingen i fylkeskommunen avviker vesentlig fra direktoratets faglige råd i denne saken hevder de to eierne.

ØP 18.03.00 Kommentar:

redaktør Arne Jensen: Yttersø på ytterskjær. Når engasjementet og frustrasjonen fra eierne er sterk, det økonomiske perspektivet stort, den politiske prestisje tung og den byråkratiske evne til å underslå opplysninger noe over gjennomsnittet, er det lagt tilrette for mye rart i Yttersøsaken.

ØP 29.03.00 Bare begrenset fredning?

Flertallet i hovedutvalget ikke til å rikke i går – Yttersø-vedtaket blir trolig anket. Vi har nå gitt Riksantikvaren et råd – så får han gjøre hva han vil med det sier SPs Ragnar Bjerknes, som representerer flertallet. – Fylkeskommunen fraskriver seg her sitt ansvar, mener APs tove Lisbeth Vasvik, SVs Ivar Ramberg og Venstres Erna Ekenes Olsen., som kom i mindretall med sitt forslag om at Fylkeskommunen starter fredningssak. – Et merkelig vedtak som viser at flertallet ikke har skjønt noe, sier eier av Yttersø gård, Ragnar Kristensen. Fortidsminneforeningen vil trolig anke vedtaket. Det beklagelige i denne saken er at fylkespolitikerne har misforstått hele prosedyren sier Ragnar Kristensen.

Avdelingssjef A.C.Sverdrup sier dokumentet har vært offentlig tilgjengelig. Dokumentet har ligget i saksmappen, men det har ike vært trukket aktivt frem for de politikere som hadde saken til behandling i hovedutvalget sier Sverdrup.

ØP 26.04.00 Leserbrev

fra Ragnar Ridder Nilsen, leder Langestrand nyttige selskab: Larvik – en kulturby. kritiserer kommunens behandling av kulturminner og landskap, deriblandt Yttersø gård.

ØP 13.05.00 Inn for fredning av Yttersø.

Riksantikvar Nils Marstein vil sikre omgivelsene rundt Yttersø gård. Debatten rundt Yttersø har til tider vært svært stormfull. Nå går Riksantikvaren inn med full tyngde og varsler oppstart av fredningssak. Høyst sannsynlig ender det med at en større del av området rundt bygningen blir fredet. Når vi ser at nasjonale interesser er truet ,kan vi på egen hånd gå inn og gjøre noe, forklarer Nils Marstein. Riksantikvaren vil sikre gårdsanlegget tilstrekkelig areal slik at bygninger og landskap opprettholdes som en enhet, og omfanget av fredningens å være en minimumsløsning.

ØP 15.05.00 Leder: Ny runde om Yttersø.

Larvik kommune har ikke utvist sterk vilje til å ta vare på sine arkitektoniske perler. Og selv om bygningene opå Yttersø er fredet, så må de sikres miljø og omgivelser som gir fredningen mening. I et historisk perspektiv vil det trolig fremstå som en mindre ulykke at man kanskje fredet et større område på Yttersø enn hva som strengt tatt var nødvendig, enn at et par industribygg må plasseres et annet sted enn planlagt.

ØP 16.05.00 Staten må betale.

Fredningsvarselet overrasker Torstein Kiil. Det er staten som har ombestemt seg og må ta ansvaret. Det vil være urimelig å belaste kommune og grunneier med dette sier han. Riksantikvaren varsler fredningssak men sier veldig lite om årsaken til det sier Torstein Kiil

ØP 16.05.00 Arbeidene med brannstasjonen stopper opp?

Fremdriften av den nye brannstasjonen kan bli berørt av riksantikvarens fredningsutspill for Yttersø sier Torstein Kiil i plan og byggesak i Larvik kommune. Kiil mener staten i såfall må gå inn og erverve de tomtene som nå er solgt, og som berøres av fredningsforslaget.

ØP 18.05.00 Vil kreve betydelig erstatning.

Tomtekjøperne satt i veldig knipe etter fredningsvarselet mener Treschow Fritzøe. vi kommer til å fremme erstatningskrav dersom fredningsvarselet blir realisert sier eiendomsdirektør Ivar Dalen. Bøe: "Mafia-kjør" av riksantikvaren. Og det er kameraderi med gårdeieren på Yttersø, raser Trygve Bøe etter fredningsvarselet til Riksantikvaren

A 23.05.00 Riksantikvaren kritiserer kommune og fylkeskommune.

Krever byggestopp ved Yttersø gård. Riksantikvaren vil frede området rundt den fredede lystgården Yttersø i Larvik. Ideelt sett hadde vi gjerne sett at Riksantikvaren hadde fredet et større område rundt huset men vi er fornøyd med utfallet. Noen som ikke er fullt så fornøyd med fredningsvarselet er grunneieren treschow Fritzøe A/S og flere av de selskapene som har hatt planer om å bygge næringseiendommer innenfor det området som nå foreslås

fredet. Treschow Fritzøe har allerede vaslet at selskapet vil fremme et erstaningskrav overfor staten hvis Riksantikvarens forslag opprettholdes, siden fredningen medfører et betydelig bortfall av inntekter for familieselskapet.

ØP 23.09.00 Flaut å tillate klibrødfabrikken.

Eierne av Yttersø gård reagerer på planen om fabrikk helt inntil fredningsområdet. Han viser til at Larvik kommune har vært i kontakt med MD som har opplyst at kommunen fritt kan endre en så gammel plan:-Likevel kliner man til i henhold til den utdaterte plan sier Kristensen

ØP 26.09.00 Åpner for enighet i fredningssaken.

Vi har sendt et brev til Riksantikvaren om dette og håper vi kan komme til enighet. En fredningssak tar nemlig lang tid sier Dalen.

ØP 27.09.00 Leder:

Vel verd et forlik forsøk. Men realitetene i fredningen bør man ikke tukle med. Men samtidig er det åpenbart at det er administrative og politiske myndigheter både kommunalt og fylkeskommunalt som i tur og orden har rotet til saksbehandlingen og som til syvende og sist opptrådte på en måte som nærmest ble ris til egen bak. Engasjementet blandt enkelte kommunalt ansatte var oppsiktsvekkende intenst, og på fylkeskommunalt hold nærmet saksbehandlingen seg en skandale.

ØP 25.11.00 Sendte felles brev.

Fredningsområdet kuttes ikke. Felles brev fra LK og TF hjalp ikke. Ukonvensjonelt brev sier Jan Fr. Bernt, Universitet i Bergen. Kunne ikke se at det var noe galt i det sier Hole.

ØP 21.12.00 Fredningsforslag for Yttersø.

Riksantikvaren mener at innsigelsen mot reguleringsplanen aldri ble trukket. Vi har ingen dokumenter i arkivet som viser at Larvik kommune imøtekom merknadene fra Riksantikvaren ved andre gangs behandling av reguleringsplanen for Yttersø i 1987 sier Unni Grønn hos Riksantikvaren til ØP.

ØP 29.03.01 Trekker ikke fredningsforslag.

RA ber kommunestyret behandle Yttersøfredning så raskt som mulig. Avviser at RA har gitt uriktige opplysninger. Saken ender sikkert på ministerens bord.

SB 01.06.01

SVs Fylkesledere og stortingsrepresentant Hallgeir Langeland besøker Yttersø gård for historisk middag. Vil ikke ha delegering av kulturminnevern til kommunene. Vil ha regionalt kulturminneansvar. Næringsinteressene går ofte foran nasjonale interesser i slike saker. Slik vil vi ikke ha det.

ØP 13.07.01 Lover Yttersø-svar.

Grunneierne har ventet utålmodig på at en lang saksbehandling skal bli fullført. Svar loves til uken. Steinar Sæther i Jotron Electronics er blandt bedriftslederne som ønsker å komme igang med utbygging av selskapets ti mål store tomt på Yttersø. egentlig har dette tatt forferdelig lang tid. Egentlig skulle ikke dette kunne gå an, sier Sæther som roser kommunen for deres innsats.

ØP 14.07.01 Jubeldag på Yttersø gård.

Riksantikvaren opprettholder fredningsforslag – ankes trolig til departementet. I går kom meldingen om at riksantikvaren holder fast ved sitt forslag til områdefredning rundt Yttersø gård. – Vi vil gjerne få rose Riksantikvaren for den raske saksbehandlingen. Samtidig har vi

satt pris på innsatsen fra partiene SV V og AP som har hjulpet oss frem til denne seieren sier Bjerknes og Kristensen. Dersom det viser seg at Riksantikvaren ønsker å frede et større område enn det kommunestyret har gått inn for, regner jeg med at vi vil anke, sier Svein Hole. Han er imidlertid oppgitt over den korte klagefristen.

- Vi har nå kun fem uker på oss.

ØP 19.07.2001 Leder: Kommunen bør ikke anke

Kommunens øverste ledelse må snarest mulig legge tanken om anke død. Larvik kommunes reaksjon på Riksantikvarens fredningsvedtak på Yttersø, viser med all mulig tydelighet hvor – bokstavelig talt – langt ute på jordet administrasjonen har vært i denne saken. Det er på høy tid at noen tar tøylene og forklarer enkle forvaltningsmessige prinsipper for dem som nå håndterer Yttersø-striden. Larvik kommune er saksbehandlingsinstans i en sak som involverer en rekke parter, deriblant tomteselger Treschow-Fritzøe, flere utbyggerfirmaer og oppsitterne på Yttersø gård. Det innebærer samtidig at Larvik kommune skal opptre som mest mulig nøytral i forhold til de ulike interesser som må veies opp mot hverandre. Det at administrasjon til slutt lager en innstilling, og at politikerne senere fatter et vedtak, gjør definitivt ikke kommunen til part i saken. Men de uttalelser og reaksjoner som nå kommer fra den kanten, bekrefter dessverre et inntrykk som har fått feste seg over tid: Larvik kommunes administrasjon har for lengst trådt ut av rollen som nøktern saksbehandlings- og forvaltningsinstans, og gått over i en rolle som aggressiv pådriver for å bygge ned de arealene Riksantikvaren nå vil bevare. Kommunens representanter, med Svein Hole i spissen, har på en uakseptabel måte fjernet seg fra den rollen man bør og skal ha, og gjort seg selv tilnærmet inhabil for videre håndtering av Yttersø-saken. Larvik kommune er ikke tjent med byråkrater eller «rådgivere» som tilsynelatende lar det gå personlig prestisje i vanskelig og følsomme saker, hvor hele poenget nettopp er at man skal ta hensyn flere veier. Svein Hole har vartet opp med offentlig æreskjelling av Yttersø-beboerne, og formell æreskjelling av Riksantikvaren. Begge deler med en ordbruk som ikke vitner om forvaltningsmessig fingerspissfølelse. Trolig er det for sent å rette opp et slikt inntrykk. I så fall må ting skje raskt. Første forutsetning er at kommunens øverste ledelse snarest mulig sørger for å legge tanken om en selvstendig ankesak for død. En ny runde med hårsåre og ærekjære byråkrater ved roret i Yttersø-saken er mer enn Larvik kommune har godt av.

ØP 20.07.2001 Kommentar Einar Gaustad rådmann i Larvik: Yttersø, ØP og kommunen

I Østlands-Postens leder i går fredag den 20. juli, rettes det kritikk til Larvik kommune og spesialrådgiver Svein Hole i fredningssaken som gjelder området rundt Yttersø Gård. Det Svein Hole her har uttalt – på spørsmål fra ØP – finnes det intet grunnlag for å bebreide ham. Med det vedtak som kommunestyret fattet 09.05.01, er det åpenbart at det er administrasjonens plikt å utrede klagespørsmålet og fremme forslag for kommunestyret om å klage (hvis en finner at det er adgang til det). Det er nok ØPs redaktør som trenger opplæring i

kommunalkunnskap - ikke Svein Hole. Det rådmannen (spesialrådgiver Svein Hole har skrevet saken) i «skarpe ordelag» har bebreidet Riksantikvaren for i forbindelse med fredningsforslaget, er to forhold som begge gjelder den faktafremstilling Riksantikvaren har gitt i sitt høringsbrev av 11.12.00. Det å fremme forslag om fredning – spesielt når dette skjer i et område med reguleringsplan og når forslaget er i stor konflikt med denne – krever at forslaget fremmes på riktig faktagrunnlag. Det er Riksantikvarens plikt å sørge for at hans beslutningsgrunnlag er riktig. På helt avgjørende punkter er denne plikt ikke oppfylt.

A 21.07.01 Freder Yttersø gård.

Riksantikvaren blåser i protester fra Larvik kommune og freder lystgården Yttersø utenfor Larvik sentrum. Larvik kommune har trolig ikke ankemulighet på Riksantikvarens avgjørelse og det er tvilsomt om eventuelle protester fra næringslivet vil få MD til å omgjøre avgjørelsen fra fagfolkene hos Riksantikvaren. Blandt annet har selskapet Treschow Fritzøe kjempet hardt for å unngå at Riksantikvaren skulle båndlegge området. Treschow Fritzøe har store planer for utnyttelse av nabotomten, som er regulert til næringsformål. Kommunens vilje til å sette kulturminnehensyn til side og isteden støtte det lokalenæringslivet, bunner i en reguleringsplan fra 1987. At kommune har valgt å trekke en så gammel plan opp av skuffen for å gi grønt lys for næringsutvikling vegg i vegg med det gamle huset irriterte Riksantikvar Marstein kraftig. Han har tidligere refset både Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune for at de ikke har fulgt opp intensjonen i kulturminneloven.

ØP 23.07.2001 Leder: Rådmannens forsvarsskrift

Rådmann Einar Gaustad i Larvik tok i lørdagens utgave av Østlands-Posten et oppgjør med vår lederartikkel dagen før. Like fullt mener vi at han ikke favner det som var vårt hovedpoeng. Etter vårt syn burde den naturlige konklusjonen være at de firmaer som har direkte interesse i saken er å betrakte som parter, mens kommunen ikke kan påberope seg en slik status. Hva som virkelig er bekymringsfullt for Larvik kommune er nettopp at administrasjonens – og delvis politikernes - handlemåte har gjort at kommunen blir oppfattet som alliert part med dem som nå protesterer og reagerer på Riksantikvarens fredningsvedtak. Men problemet i tilfellet Yttersø er at kommunen tidvis har gått mer aggressivt fram enn de private parter som har soleklare økonomiske interesser i et mest mulig begrenset vern av områdene rundt Yttersø gård . Det forhindrer ikke at Larvik kommune som sådan har et problem, og at administrasjonen, det vil i praksis si rådmannen, må stille seg spørsmålet om hvorvidt man er tjent med å fortsette på samme spor.

ØP 03.08.01 Kommentar.

Leder Dyveke Bast, Fortidsminneforeningens Vestfold avd: Yttersø gård og fredning.
Anlegget bør nå hegnes om behandles med stolthet av innbyggerne i Larvik skriver Dyveke bast i kommentaren.

ØP 31.08.01 Fire anker fredningsvedtaket.

I tillegg til Larvik kommune anker nå både grunneier Treschow Fritzøe og tomtekjøperne Jotron Electronics A/S og Albert Bøe A/S vedtaket tilriksantikvaren om områdefredning av ca. 25 dekar rundt Yttersø gård. Alle fire som anker mener den godkjente reguleringsplanen fra 1987 fortsatt må gjelde, fordi dette har med forutsigbarhet å gjøre når man ønsker å etablere seg på et område som er regulert til næring.